

Obidova Feruza Yahyoyevna

Jizzax politexnika instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrası dotsenti

O‘ZBEKISTONDA EKSPORTGA YO‘NALTIRILGAN IQTISODIY SIYOSAT VA UNING SAMARADORLIGI

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda makroiqtisodiy siyosat samaradorligini ta‘minlashda eksportga yo‘naltirilgan iqtisodiy rivojlanishning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, mamlakatda amalga oshirilayotgan modernizatsiya va diversifikatsiya jarayonlari, xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmlari hamda eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlari yoritilgan. Jahon tajribasi, xususan Yaponiya, Xitoy va Janubiy Koreya misolida eksportga yo‘naltirilgan iqtisodiy modelning samaradorligi ko‘rsatib berilgan. Maqolada O‘zbekistonda eksportni rivojlantirishda mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo‘nalishlari bo‘yicha takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: makroiqtisodiy siyosat, eksport, investitsiya, diversifikatsiya, modernizatsiya, xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy o‘shish, sanoat, erkin iqtisodiy zonalar, raqobatbardoshlik.

Obidova Feruza Yahyoyevna

Docent of Jizzakh Polytechnic Institute

ECONOMIC POLICY DIRECTED TO EXPORT IN UZBEKISTAN AND ITS EFFECTIVENESS

Abstract: This article analyzes the importance of export-oriented economic development in ensuring the effectiveness of macroeconomic policy in Uzbekistan. Also, the processes of modernization and diversification carried out in the country, the mechanisms of attracting foreign investments, and the priority directions of the state policy aimed at increasing the export potential are highlighted. The effectiveness of the export-oriented economic model has been shown by the world experience, in particular, in the case of Japan, China and South Korea. In the article, proposals were developed on the existing problems in the development of exports in Uzbekistan and directions for their elimination.

Key words: macroeconomic policy, export, investment, diversification, modernization, foreign investments, economic growth, industry, free economic zones, competitiveness.

Bugungi globallashtirish sharoitida mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan uning jahon bozoriga integratsiyalashuv darajasiga bog'liqdir. Ayniqsa, eksportga yo'naltirilgan iqtisodiy siyosat davlatlarning raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan, O'zbekistonda ham iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va diversifikatsiya qilish jarayonida eksportni rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan.

Mustaqillik yillarida mamlakatda iqtisodiyotni liberallashtirish, bozor mexanizmlarini joriy etish, investitsiya muhitini yaxshilash va tashqi savdo faoliyatini kengaytirish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirildi. Ayniqsa, so'nggi yillarda eksportni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar yangi bosqichga ko'tarildi.

Makroiqtisodiy siyosat muvaffaqiyatini ta'minlashning muhim omillaridan biri uning eksportga yo'naltirilganligidir. O'zbekistonda ham milliy iqtisodiyotni keng ko'lamli modernizatsiya qilish va diversifikatsiya qilish bilan bir qatorda eksport salohiyatini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2024-yil 18-yanvar kuni o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida "O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida yalpi ichki mahsulot hajmini 160 milliard dollarga yetkazish va aholi jon boshiga daromadni 4 ming dollarga oshirish vazifalari belgilandi. Ushbu maqsadlarga erishishda eksportni kengaytirish va xorijiy investitsiyalarni faol jalb qilish muhim ahamiyat kasb etadi.

Mamlakat iqtisodiyotini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning turli usullari mavjud. Jumladan, import o'rnini bosuvchi ishlab chiqarishni rag'batlantirish, milliy ishlab chiqaruvchilarni himoya qilish, soliq va bojxona imtiyozlarini taqdim etish orqali iqtisodiy o'sish ta'minlanmoqda. Biroq faqat import o'rnini bosish siyosatiga tayanish iqtisodiy samaradorlikni cheklab qo'yishi

mumkin. Shu sababli eksportga yoʻnaltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirish muhim hisoblanadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi ham bu fikrni tasdiqlaydi. Xususan, Xitoy iqtisodiyotida eksport iqtisodiy oʻsishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Janubiy Koreyada esa 1960-yillardan boshlab eksportga yoʻnaltirilgan siyosat amalga oshirilib, mamlakatning jahon iqtisodiyotida yuqori oʻrin egallashiga xizmat qilgan.

Oʻzbekistonda ham eksport salohiyatini oshirishga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, eksportga yoʻnaltirilgan korxonalariga kreditlar ajratish, soliq imtiyozlari berish, erkin iqtisodiy zonalar tashkil etish orqali sanoatni rivojlantirishga erishilmoqda. “Navoiy”, “Angren” va “Jizzax” maxsus industrial zonalarini bu borada muhim oʻrin tutadi.

Soʻnggi yillarda mamlakatga jalb etilgan xorijiy investitsiyalar hajmi sezilarli darajada oshdi. Biroq eksport hajmini oshirishda ayrim muammolar saqlanib qolmoqda. Jumladan, mahsulotlarni xalqaro standartlarga moslashtirish, sertifikatlashtirish tizimini takomillashtirish va logistika infratuzilmasini rivojlantirish zarur.

Shu munosabat bilan eksportni qoʻllab-quvvatlash tizimini yanada takomillashtirish, yuqori qoʻshilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni ragʻbatlantirish hamda yangi bozorlarni oʻzlashtirish dolzarb vazifa hisoblanadi. Savdoni rivojlantirish kompaniyasini tashkil etish va tadbirkorlarni reyting asosida qoʻllab-quvvatlash mexanizmlari bu borada samarali natija berishi mumkin.

Oʻzbekiston iqtisodiyotida eksport salohiyatini yanada oshirish, tashqi bozorlarda milliy mahsulotlar raqobatbardoshligini kuchaytirish hamda barqaror iqtisodiy oʻsishni taʼminlash maqsadida quyidagi taklif va tavsiyalarni amalga oshirish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

Birinchidan, eksport hajmini yiliga kamida 25–30 foizga oshirish uchun aniq strategik reja ishlab chiqish zarur. Bunda eksport qilinayotgan mahsulotlar turini kengaytirish, yangi istiqbolli bozorlarni oʻzlashtirish hamda mavjud eksport yoʻnalishlarini diversifikatsiya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa,

xomashyo eksportidan bosqichma-bosqich voz kechib, yuqori qo‘shilgan qiymatga ega tayyor mahsulotlar ulushini oshirish asosiy ustuvor yo‘nalish bo‘lishi lozim.

Ikkinchidan, mahsulotlarni sertifikatlash va standartlashtirish tizimini xalqaro talablar darajasiga olib chiqish zarur. Bugungi kunda eksport hajmini oshirishga to‘sqinlik qilayotgan asosiy omillardan biri mahsulotlarning xalqaro standartlarga to‘liq mos kelmasligidir. Shu sababli ISO, HACCP, GlobalGAP kabi xalqaro sertifikatlash tizimlarini joriy etish, laboratoriya infratuzilmasini modernizatsiya qilish va eksportyor korxonalariga bu borada amaliy yordam ko‘rsatish muhimdir.

Uchinchidan, eksport faoliyati bilan shug‘ullanuvchi korxonalarni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada kengaytirish lozim. Xususan, eksport kreditlari, subsidiyalar, sug‘urta xizmatlari va davlat kafolatlarini taqdim etish orqali eksportyorlar uchun qulay moliyaviy muhit yaratish zarur. Shu bilan birga, kichik va o‘rta biznes subyektlarini eksport faoliyatiga keng jalb etish maqsadida ularga imtiyozli kreditlar ajratish tizimini takomillashtirish lozim.

To‘rtinchidan, xalqaro marketing va brending siyosatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega. Mahalliy mahsulotlarni jahon bozorida tanitish, milliy brendlarni shakllantirish va ularni ilgari surish eksport hajmini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Buning uchun xalqaro ko‘rgazmalar, yarmarkalar, biznes-forumlar va savdo missiyalarida faol ishtirok etish, zamonaviy marketing texnologiyalaridan keng foydalanish zarur.

Beshinchidan, innovatsion va yuqori texnologiyali ishlab chiqarishni kengaytirish eksportni rivojlantirishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy texnologiyalar asosida ishlab chiqarilgan mahsulotlar yuqori qo‘shilgan qiymatga ega bo‘lib, jahon bozorida raqobatbardosh hisoblanadi. Shu sababli ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, startup loyihalarni rivojlantirish va ishlab chiqarishga innovatsiyalarni joriy etishni rag‘batlantirish zarur.

Shuningdek, logistika infratuzilmasini rivojlantirish, transport xarajatlarini kamaytirish, eksport bilan bog‘liq ma‘muriy tartib-taomillarni soddalashtirish ham eksport faoliyatini yanada samarali tashkil etishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, yuqoridagi taklif va tavsiyalarni amaliyotga joriy etish O‘zbekistonning eksport salohiyatini sezilarli darajada oshirish, milliy iqtisodiyotning barqaror o‘shishini ta‘minlash va mamlakatning jahon bozoridagi raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, O‘zbekistonda eksportga yo‘naltirilgan iqtisodiy siyosatni rivojlantirish milliy iqtisodiyot barqaror o‘shishining muhim omili hisoblanadi. Eksportni diversifikatsiya qilish, yuqori texnologiyali mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish va investitsiya muhitini yaxshilash orqali mamlakatning jahon bozoridagi raqobatbardoshligi yanada oshadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2024-yil 18-yanvardagi videoselektor yig‘ilishi materiallari.
2. “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi.
3. Obidova, F. Y. (2024). JAMIYATDA IJTIMOIIY VA IQTISODIY BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA OLIYGOH BITIRUVCHILARINING TUTGAN O‘RNI. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(4), 141.
4. Обидова, Ф. Я. (2023). Управление системой качества на предприятиях. *Экономика и социум*, (11 (114)-1), 929-932.
5. Yahyoyevna, O. F. (2024, October). SUSTAINABILITY AND MANAGEMENT: HOW COMPANIES CAN INTEGRATE SUSTAINABILITY INTO THEIR STRATEGY. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (Vol. 1, No. 10, pp. 194-199).
6. Obidova, F. Y. (2024). JAMIYATDA IJTIMOIIY VA IQTISODIY BARQARORLIKNI TA‘MINLASHDA OLIYGOH BITIRUVCHILARINING TUTGAN O‘RNI. *JOURNAL OF EDUCATION, ETHICS AND VALUE*, 3(4), 141-146.

7. Yahyoyevna, O. F., & Tatulovna, Z. M. (2024). MECHANISM OF ORGANIZING FINANCIAL MANAGEMENT IN ENTERPRISES. Miasto Przyszłości, 47, 866-872.